

“Tasviriy san’at mashg‘ulotlarida perspektiva qoidalarini o‘qitishning pedagogik va ilmiy asoslari”

Qudratova Gulizuhro Otabek qizi

Navoiy Davlat Universiteti

70110501 – Tasviriy san’at magistratura ta’lim yo‘nalishi

1-bosqich magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada tasviriy san’at mashg‘ulotlarida perspektiva qoidalarini o‘qitishning pedagogik va ilmiy asoslari tahlil qilinadi. Perspektiva orqali ob’ektlarning hajmi, shakli va masofasi to‘g‘ri aks ettiriladi, o‘quvchilarning vizual tafakkuri, estetik didi va ijodiy qobiliyati rivojlantiriladi. Maqolada amaliy mashg‘ulotlar, interaktiv texnologiyalar va vizual misollar yordamida perspektiva qoidalarini o‘rganish samaradorligi ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: Tasviriy san’at, perspektiva, mashg‘ulotlar, o‘qitish metodikasi, pedagogik asoslar, vizual tafakkur, ijodiy rivojlanish. Tasviriy san’at mashg‘ulotlarida perspektiva qoidalarini o‘quvchilarning vizual tafakkuri va estetik didini rivojlantirishda muhim rol o‘ynaydi. Perspektiva ob’ektlarning masofasi, hajmi va shaklini realistik tarzda aks ettirishga yordam beradi, shu bilan tasvirga chuqurlik va uch o‘lchovlilik hissi beradi. Shu sababli, perspektiva qoidalarini o‘qitish ilmiy asoslangan metodika talab qiladi.

Mashg‘ulotlar jarayonida o‘quvchilar bir nuqtali, ikki nuqtali va ko‘p nuqtali perspektiva, shuningdek, obyektlarning kattaligi va masofasiga qarab ularni joylashtirish bo‘yicha mashqlar bajaradilar. Nazariy bilimlar va amaliy mashg‘ulotlarni uyg‘unlashtirish, individual yondashuv va interaktiv metodlar perspektiva qoidalarini o‘qitishda samaradorlikni oshiradi.

Tasviriy san’at mashg‘ulotlarida perspektiva qoidalarini o‘qitish o‘quvchilarning vizual tafakkuri, estetik didi va ijodiy qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan muhim pedagogik jarayondir. Perspektiva san’atning ajralmas elementlaridan biri bo‘lib, u ob’ektlarning masofasi, hajmi va shaklini realistik tarzda aks ettirishga imkon beradi. Shu sababli, ularni o‘qitishda nazariy va amaliy bilimlarni uyg‘unlashtirish, pedagogik va psixologik metodlarga e’tibor qaratish zarur.

Perspektiva qoidalarini o‘qitishning birinchi bosqichi nazariy bilimlarni yetkazishdir. O‘quvchilarga bir nuqtali, ikki nuqtali va ko‘p nuqtali perspektiva tushunchalari, shuningdek, ob’ektlarning masofasi va kattaligi bilan bog‘liq vizual qoidalar tushuntiriladi. Nazariy tushuntirishlar turli san’at asarlari va vizual misollar

bilan mustahkamlanadi, bu esa o'quvchilarda perspektivaga nisbatan ongli yondashuvni shakllantiradi va amaliy mashg'ulotlarga tayyorgarlik yaratadi.

Amaliy mashg'ulotlar jarayoni perspektiva qoidalarini mustahkamlashning eng samarali vositasi hisoblanadi. O'quvchilar turli ob'ektlarni joylashtirish, masofa va kattalikni to'g'ri aks ettirish, shuningdek, chiziqlar va nuqtalarni to'g'ri ishlatish bo'yicha mashqlar bajaradilar. Masalan, xona ichidagi mebellarni, ko'cha manzarasini yoki interyerni tasvirlashda bir nuqtali yoki ikki nuqtali perspektivani qo'llash mashqlari amalga oshiriladi. Bu jarayonda individual yondashuv muhimdir, chunki har bir o'quvchining vizual sezgi va ijodiy qarashlari turlicha bo'ladi. O'qituvchi o'quvchilarning ishini kuzatib, kerakli maslahatlar beradi va ularning ijodiy qarorlarini rag'batlantiradi.

Perspektiva qoidalarini o'qitishda pedagogik texnologiyalar muhim vosita hisoblanadi. Interaktiv mashg'ulotlar, vizual prezentatsiyalar va raqamli dasturlar yordamida o'quvchilar turli perspektiva kombinatsiyalarini sinab ko'radilar. Shu bilan birga, flipped classroom texnologiyasi orqali o'quvchilar nazariy bilimlarni uyda mustaqil o'zlashtirib, dars vaqtida amaliy mashg'ulotlarga ko'proq e'tibor qaratadilar. Bu yondashuv mashg'ulot samaradorligini oshiradi va o'quvchilarga ijodiy faoliyat uchun ko'proq vaqt ajratadi.

Psixologik omillar ham perspektiva qoidalarini o'qitishda muhim rol o'ynaydi. O'quvchilar ob'ektlarni vizual tahlil qilish, masofani aniqlash, muvozanatni yaratish va xatolardan o'rganish ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Turli san'at asarlari misolida perspektivaning vizual ritmi, aniqligi va estetik uyg'unligi tahlil qilinadi. Shu tarzda, o'quvchilar vizual tafakkur va estetik didini rivojlantiradilar, ijodiy qaror qabul qilish qobiliyati oshadi.

O'quvchilarning mustaqil ijodiy ishlarini bajarishlari perspektiva qoidalarini o'qitishda muhim bosqich hisoblanadi. Bu orqali ular turli manzaralarni, shahar va tabiiy landshaftlarni realistik tarzda aks ettirish, turli nuqtali perspektivalarni qo'llash va o'z ijodiy uslubini shakllantirish ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Shu bilan birga, o'quvchilar turli san'at janrlari va uslublariga tanishtiriladi: klassik, modern va abstrakt uslublarda perspektivadan foydalanishning turli metodlari ko'rsatiladi. Bu ularning estetik didini kengaytiradi va ijodiy tafakkurini rivojlantiradi.

Baholash tizimi mashg'ulot samaradorligini aniqlashda muhim vosita hisoblanadi. O'quvchilarning ijodiy ishlarini jarayon davomida baholash, natijalarni tahlil qilish va rag'batlantirish orqali perspektiva qoidalarini mukammal o'zlashtirishga erishish mumkin. Shu tarzda, o'quvchilar vizual elementlarni erkin va mantiqiy qo'llashni o'rganadilar, kompozitsion yechimlarni mustaqil ishlab chiqish va tasviriy ifodani tizimli yaratish qobiliyatiga ega bo'ladilar.

Shunday qilib, tasviriy san'at mashg'ulotlarida perspektiva qoidalarini o'qitish ilmiy asoslar, pedagogik yondashuvlar, psixologik metodlar va zamonaviy texnologiyalar uyg'unligiga asoslangan murakkab jarayondir. Nazariy bilimlarni amaliy mashg'ulotlar bilan uyg'unlashtirish, individual yondashuvni qo'llash, interaktiv texnologiyalarni tatbiq etish va baholash tizimini to'g'ri tashkil etish o'quv jarayonining samaradorligini oshiradi va o'quvchilarning ijodiy rivojlanishiga xizmat qiladi.

Maqola natijalariga ko'ra, tasviriy san'at mashg'ulotlarida perspektiva qoidalarini o'qitish o'quvchilarning vizual tafakkurini, estetik didini va ijodiy rivojlanishini rivojlantirishga xizmat qiladi. Nazariy bilimlarni amaliy mashg'ulotlar bilan uyg'unlashtirish, individual yondashuv, interaktiv pedagogik texnologiyalar va baholash tizimi orqali o'quv jarayoni samaradorligi oshiriladi. O'quvchilar mustaqil ijodiy ishlar orqali perspektiva qoidalarini mukammal qo'llashni, turli manzara va obyektlarni realistik tarzda tasvirlashni va kompozitsion yechimlarni mustaqil ishlab chiqish qobiliyatini rivojlantiradilar. Shu bilan birga, turli san'at janrlari va uslublari bilan tanishish ularning estetik didini kengaytiradi va ijodiy tafakkurini boyitadi.

Foydalanilgan Adabiyotlar

1. Шавдиров С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности //Педагогическое образование и наука. – 2017. – №. 2. – С. 109-110.
2. Shavdirov S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons //Eastern European Scientific Journal. – 2017. – №. 1. – С. 131-134.
3. Shovdirov S. Analyzing the sources and consequences of atmospheric pollution: A case study of the Navoi region //E3S Web of Conferences. – EDP Sciences, 2024. – T. 587. – C. 02016.
4. Shavdirov S. Method of organization of classes in higher education institutions using flipped classroom technology //AIP Conference Proceedings. – AIP Publishing LLC, 2025. – T. 3268. – №. 1. – C. 070035.
5. Шавдиров С. А. Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари //Современное образование (Узбекистан). – 2017. – №. 6. – С. 15-21.
6. Shovdirov S. A. Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari //Inter education & global study. – 2024. – №. 1. – C. 8-14.

7. Ibraimov X., Shovdirov S. Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students //Science and innovation. – 2023. – T. 2. – №. B10. – C. 192-198.
8. Шавдиров С. А. ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОМУ О. И ПРИКЛАДНОМУ ИСКУССТВУ //INTERNATIONAL SCIENTIFIC REVIEW OF THE PROBLEMS AND PROSPECTS OF MODERN SCIENCE AND EDUCATION. – 2018. – C. 84-85.
9. Shovdirov S. TASVIRIY SAVODXONLIKKA OID O‘QUV KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA O‘QUVCHILARNI MANTIQIY VA ABSTRAKT FIKRLASHGA O‘RGATISH //Евразийский журнал академических исследований. – 2023. – Т. 3. – №. 12. – С. 193-196.
10. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts //International Journal on Integrated Education. – 2023. – Т. 4. – №. 3. – С. 60-66.